

РЕЦЕНЗИЯ

за преподавателската и научноизследователската дейност

на ГЛ. АС. Д-Р ЯСЕН БОРИСЛАВОВ БОЙЧЕВ,
представена за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„ДОЦЕНТ“ по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки
(Журналистика – История на българската журналистика) на
Софийския университет „Св. Климент Охридски“ –
Факултет по журналистика и масова комуникация

Рецензент: ПРОФ. Д-Р ЗДРАВКА КОНСТАНТИНОВА

Конкурсът е обявен в *Държавен вестник*, бр. 65 от 16.08.2019 г. Гл. ас. д-р Ясен Бориславов е единствен участник в обявения конкурс.

Представената от гл. ас. д-р Ясен Бориславов за участие в конкурса документация, включително за неговата научна и преподавателска дейност, отговаря на критериите на Закона за развитие на академичния състав на Република България и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Гл. ас. д-р Ясен Бориславов съчетава качества на преподавател, на изследовател и на практик (журналист, автор на креативни книги) – симбиоза, особено ценена в международни атестации на образованието по журналистика.

Твърде важно е за бъдещите журналисти да им преподава колега от практиката, който да ги респектира с качествата си в професията, какъвто е Ясен Бориславов. Той е един от не толкова често срещаните днес качествени журналисти, натрупал и преподавателски умения първо като хоноруван асистент по история на българската журналистика (2009 – 2012 г.), а от 2013 г. и понастоящем на академичната длъжност главен асистент по същата дисциплина във Факултета по журналистика и масова комуникация (ФЖМК) на СУ „Св. Климент Охридски“. Доктор по история от 2009 г. Магистър по журналистика и магистър по история – СУ „Св. Климент Охридски“. Във ФЖМК гл. ас. д-р Ясен Бориславов води лекции и упражнения по дисциплината „История на българската журналистика“ в

образователно-квалификационната степен „бакалавър“. Напредничавите му интерпретации на медийната ни история спомагат и за развиване у студентите на аналитично мислене, на коментарна мащабност, на прогностични способности – все дефицити в съвременната ни журналистика. В образователно-квалификационната степен „магистър“ той води „Майсторски клас“ и лекции по дисциплината „Гурме и медии“.

Предложената от гл. ас. д-р Ясен Бориславов монография *Българският сатирично-хумористичен периодичен печат между двете световни войни* е първото панорамно задълбочено изследване на тази преса. Трудът е продължение на предишната публикувана монография на Ясен Бориславов, плод на докторската му дисертация, „Естествена история на българския смях от Иван Богоров до вестник „Българан“.

Реализирани са авторските цели, които отвеждат до приносите: типологизиран е внушителен масив от 61 периодични издания от българската сатирично-хумористична преса в междувоенния период, подбрани сред 170-те вестници и списания от тази гарнитура в това време; направен е критичен обзор на по-характерните от тях; анализирани са основните направления в развитието им – политическа и развлекателна. В интердисциплинарен хоризонт се търси отговор на въпроса за същността на българския смях, за неговата парабола – между сатирата и хумора (между селото и града, между традицията и модерността, между „идеологическата и пропагандна праволинейност и свободната иронично-шеговита интерпретация на света“ (с. 12). Дълбинно отекват екзистенциални, извечни въпроси на битието и на съзнанието, на смисъла и на безмислието.

Авторът създава, макар и пестеливо, база данни за българската хумористично-сатирична преса в изследвания период в контекста от зараждането ѝ до 90-те години на XX век (названия, топоси, количествена, типологична динамика, тиражи, формат, обем, вектори на чуждестранни влияния). Ситуирани сред масива на българската преса до 1944 г. – общо над 10 200 периодични издания.

Принос са и въведените в научно обращение обилие от текстове от изследваната периодика, илюстративен материал (предимно карикатури, челни страници и „глави“ на анализираната преса).

Основната теза на монографията се оформя чрез изследване на динамиката, отношенията и съотношенията между хумора и сатирата в проучваната преса: доминирането на сатирата за сметка на хумора, „хуморът като възможна форма и проява на гражданска солидарност“ (с. 45), симптоматичното понятийно смесване на хумора и на сатирата, лакмусът дефицит на хумор, партийно ангажираната сатира, интелегентският смях, развлекателният булеварден хумор, коментарите чрез карикатури, нравствената репресия чрез хумора и сатирата.

Анализът на емпиричния материал (в откроените периодични издания, автори, типологии) е с приноси не само при неизследван досега, но и в изследван, в една или друга степен. Ясен Бориславов постига това с проучване на обширен масив, с откриване на опорни и отправни точки за анализи в български и чуждестранни автори от различни времена и полета на хуманитаристиката, с разгръщане на историко-културологични пространства на съждения.

Така авторът открива неоткрити досега характеристики на в. „Щурец“ (1932 – 1944) и на неговия създател Райко Алексиев – предимно в миогледни парадигми и в невралгичната зона на взаимоотношенията с властта. Открива и изследователски откроява доминанти в груповия портрет на шантажните вестници с ключова дума в названието си „бич“. Авторът допринася за нюансиране на проучванията на серията от стенвестници с ключова дума в названието „папагал“. В тях е заинтригуван особено от коментарните възможности на карикатурата.

С характерната си посока на мислене Ясен Бориславов пише: „...Смехът не е само инструмент за коригиране на световните несъвършенства (както определено се заблуждават сатириците), а начин човек да се помири със света и да го приеме, какъвто е“ (с. 123). В България в изследвания период обаче се вихри гражданска война (започнала с Войнишкото въстание от 1918

г.). Впрочем освен тезата, че краят на Първата световна война е начало на Втората световна война, се среща вече и тезата – това е една война.

Българската журналистика между двете световни войни (1919 – 1939) е учебно пособие (както точно е посочено в увода към него). То е пригодено да следва част от структурата на лекционния курс във ФЖМК по дисциплината „История на българската журналистика“, който преконцептуализирах през 2000 г. около проблемно-тематични полета. В това пособие гл. ас. д-р Бориславов прояснява процеси в медийната среда в България в междувоенния период чрез медийна проекция на историческия процес. Текстът е четивен, със задълбочена култура на мислене и на писане. Със симпатична деликатност към младия читател, който трябва да бъде преведен през толкова обемна и комплицирана материя от гледна точка и на съвременните възприятия. Това е израз на умение посланията да се съобразяват с аудиторията – особено ценно качество не само за преподавателската работа, но и в школуването на студентите за журналистическата им професия.

Пособието е с въвеждаща първа глава „Социално-политически и културен контекст на междувоенните години“. Ключовите думи в това заглавие характеризират също почерка на гл. ас. д-р Бориславов: интердисциплинарно концептуализиране в лаконични текстове. При това е спазен особено необходимият тук хронологичен подход, тъй като в останалата част на книгата не той е ръководещ. Гл. ас. д-р Бориславов дава трактовки, както отбелязва, на „основни процеси, теми и заглавия“ с „бръснеш поглед“ (с. 7) като надгражда над осмислен библиографски масив.

Би могло да се избегне заглавието на втора глава буквално да повтаря заглавието на книгата: „Българската журналистика между двете световни войни (1919 – 1939)“. Тук са използвани главно два подхода. От една страна – за типологизиране на пресата (на политическа, независими информационни всекидневници, специализирани периодични издания, провинциален печат и пр.). От друга страна – за открояване на специфично важни за медийното ни развитие аспекти: появата на Българското радио,

ръстът и активизирането на журналистическите организации в този период, правният режим на медиите. При типологизирането на пресата обаче има някои неточности. От политическата преса са извадени масовите информационни всекидневници. В стремежа си да акцентира върху симптоматичното развитие на (както се е изразил авторът) „литературно-художествени и културни вестници и списания” и на „хумористични вестници и списания”, той ги е извел от раздела на специализираните периодични издания, където им е мястото.

Гл ас. д-р Бориславов интерпретира общите процеси, явления, портретува отделни издания, откроява журналистически почерци и граждански позиции. Успява да създаде усещането за „жива материя” и чрез вплитането на уместно подбрани красноречиви откъси от текстове. Илюстративният материал би могъл да бъде в по-голям обем. Приложението накрая на книгата с кратки биографии на 31 автори и редактори уплътнява изложението.

В раздела „Политическа преса” в основата на координатната система е ляво-дясно. Не бива да се създава впечатлението, че ляв и комунистически печат са синоними (вж. с. 36, 39). Някак мимоходом са споменати и някои други представители на лявата преса (вж. с. 39 – 40). Тук е мястото и на периодиката на социалдемократите, а не под заглавието „Консолидиране на десницата около в. „Слово“ (1922 – 1944). Десни партийни издания. Идейн лутания на сп. „Звено“ (1928 – 1934)“. При изреждането на имена на личности, названия на периодични издания, би трябвало да има придържане към определен принцип. Срещат се технически грешки в датировки.

На места авторът като че ли губи търпение и само мимоходом регистрира названия на периодични издания. Такъв е например случаят с в. „Ден” (1903 – 1923), (с. 57), такива са някои от изрежданията при специализирани печатни издания, при, наречената от автора, провинциална периодика (поточно, според мен, е названието регионална и местна преса, тъй като в значима степен тя е лишена от провинциален синдром). В раздела, посветен

на правния режим на пресата през 20-те и 30-те години, също се чувства необходимост от уплътняване.

В заключението гл. ас. д-р Бориславов релефно откроява основните си изводи за ролята на българската журналистика в междувоенния период, съизмерена спрямо модерно и антимодерно, концептуалност и концептуална недостатъчност, продуктивност и контрапродуктивност.

С панорамно-концептуален характер са и изследванията на гл. ас. д-р Ясен Бориславов: *Политизираният смях в българската хумористична периодика между двете световни войни; Българската журналистика – възходи и падения (1844 – 1944); Особенности в периодизацията на историята на българската журналистика (1844 – 1944)*. По повод периодизацията на история на българската журналистика Бориславов прави извод, който свидетелства за стремежа му към изследователска обективност: „...Развитието на периодичния печат се оказва хванато в клопката на историческата и по-специално политическа събитийност, което, без да е изцяло погрешно и неприемливо, прави трудно различими някои социално-икономически, институционални, културни, демографски и технологични фактори, диктуващи логиката на развитието в тази сфера”. („Особености в периодизацията на история на българската журналистика (1844 – 1944)”, с. 6). Според мен не бива да се изключват от тази периодизация предходници – старобългарската публицистика.

Много ценна при автора е неговата полисензорност, която, без да изпуска темелното, улавя спецификата, детайла, с интригуващ антропологически усет и оригиналност, разкрива нови насоки на проучване. Убедително доказателство за това са и научноизследователските му публикации: *Интелигентският смях на Райко Алексиев и в. „Щурец“; Сава Доброплодни и списание „Нова българска пчела“ (1887 – 1888); Вестник „Изток“ като летописна хроника на град Сливен в десетилетието между 1934 и 1944 година*.

В заключение обобщавам: гл. ас. д-р Ясен Бориславов Бойчев притежава необходимите компетенции в съответната научноизследователска и учебна дейност, което ми дава основание да дам положителна оценка на кандидатурата му и да препоръчам избирането му на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – История на българската журналистика).